

SEREMONI YO PFULA XIMFUMU YA LEMBE RA XIAKHADEMIKI RA 2020

ZK MATTHEWS HALL, MUCKLENEUK CAMPUS

14 NYENYENYANA 2020

PROF MANDLA S MAKHANYA

NHLOKO YA YUNIVHESITI NA

XANDLA XA CHANSELARA

*Yunivhesiti ya Xiafrika leyi vumbaka vumundzuku eka ku tirhela vanhu
hinkwavo*

Inkomu, Prof Mulaudzi, Mufambisi wa Nongonoko wa hina

Mutshamaxitulu wa Khansele, Ttn Sakhi Simelane

- Swirho swa Huvo (Khansele)
- Mnn Makhanya
- Swirho swa ntlawa wa vadiplomati
- Ttn Maxim Jean Louis, President of Contact North, Canada
- Vatirhikolorhi eka *Valawuri va le henhla na Vufambisi lebyi navisiweke*
- Vatirhikolorhi lava va hi joyinaka eka tirhijini
- Presidente wa NSRC, na swirho swa vurhangeri na varhangeri hinkwavo va swichudeni
- Varhangeri va NEHAWU na APSA

- Varhangeri va *Women’s Forum* na *Black Forum*
- Swirho swa xitafu swo xiximeka ngopfungopfu vaamukeri va masagwati namuntlha
- Swichudeni swa Unisa
- Vanghana va Yunivhesiti vo huma ko hambana-hambana
- Swrho swa mitlawa ya vuhangalasangungu

Ndzi pfumeleleni ndzi sungula mbulavulo lowu hi ku mi amukela hinkwenu hi malwandla.

Ndzi amukela hi ndlela yo hlawuleka lava va nga nghena tanihi swirho leswintshwa swa xitafu kusuka nkarhi wa ku pfuriwa ximfumu ka lembe ra xiakhademiki ra n’wexemu. Vutivi lebyi ndzi nga nyikiwa byona byi komba leswaku hi kumile 357 wa vatirhikulorhi hi 2019. Naswona hi joyiniwile hi nhungu wa vatirhikulorhi va tisiniyara eka nkarhi wolowo, ehenhla ka lava ndzi nga va amukela hi Sunguti lembe leri nga hundza. Vona i va:

1. Ms Ziphora Anastacia Mamabolo	<i>Executive Director: Risk and Compliance</i>
2. Adv Modidima Palmerston Manny	<i>Executive Director: Legal Services</i>
3. Prof Matoane Steward Mothata	<i>Deputy Registrar: Student Administration and System Integration</i>

4. Prof Zodwa Thembelihle Motsa Madikane	<i>Executive Director: Leadership and Transformation</i>
5. Prof Lungile Ntsalaze	<i>Executive Dean: Accounting Sciences</i>
6. Prof Kgomotso Masemola	<i>Executive Dean: Human Sciences</i>
7. Mr Bryton Siyanda Masiye	<i>Director: Planning</i>
8. Dr Motlatso Gladys Mlambo	<i>Director: Institutional Research</i>

Ndzi rhandza naswona ku amukela hi malwandla va xitafu lava va nga hi joyina lembe leri nga hundza, na ku va navelela leswinene loko va ri karhi va kurisa ti-career ta vona eka yunivhesiti leyi yikulukumba leyi. Eka xitafu hinkwaxo lexintshwa, ndzi ta vula leswaku xiphemukulu xa ku tolovela yunivhesiti yihi kumbe yihi i ku tiva vanhu va kona na mitolovelo ya kona. Hikwalaho, ndzi rhandza hakunene ku mi khutaza leswaku mi tiyisisa ku tiva *Charter on Transformation ya Unisa* (leyi yi kumekaka eka *intranet*) naswona, ngopfungopfu, ti *11Cs plus 1 ta hina*, leti hlamuselaka muxaka wa mitolovelo leyi hi rhandzaka ku yi byala na ku yi tirhisa eUnisa.

Mixo lowu hi ta va hi tlhela hi khensa vatirhikulorhi vo hlayanyana lava ku hoxa xandla ka vona eUnisa hi matikhomelo ya vona ya xiprofexinali, ku tinyiketa ka vona na vutshembeki, swi nga veka hi ku hetiseka xikombiso xa leswi hinkwerhu hi fanelaka ku lwela swona. Va hanya na ku tirhisa muthetho wa Unisa naswona ku tikarhata ka vona ku voniwile na ku amukeriwa – hi vatirhikulobye na swichudeni hi ndlela yo fana.

Eka lava va amukelaka masagwati mixo lowu, Ndzi ri: Hoyohoyo, mi tirhile kahle, naswona swa mi fanela! Mi vekile xikombiso xa endlele ro hlawuleka na ku tlakusela hinkwerhu xipimo eUnisa. Ndza swi tiva leswaku ku na van'wana lava va nga vaka va nga hlawuriwangi. Eka volavo na vona, mi nge ndzi vula ndzi tiyisile leswaku hi lemuka no amukela ku tikarhata ka n'wina na ku tshembeka. Ku hava loyi a lahlekeriwaka ku ri na vatirhikolorhi va muxaka lowu exikarhi ka hina. Hi vonile ku tikarhata ka n'wina naswona ha tinyungubyisa hi n'wina.

Vatirhikolorhi, swi tsakisile swinene eka lembe leri nga hundza ku vona xitafu xa hina xi kombisiwa hi ndlela leyinene kumbe yo biha eka vuhangalasimahungu bya maninamani ku nga *social media*, Leswi swi nga na nkucetelo wa matimba swinene – ngopfungopfu exikarhi ka swichudeni. Vanhu va vuriwa hi mavito. Ndzi rhandza ku tsundzuxa hinkwerhu leswaku ha un'weun'we na hi ntlawa leswo hina hi leswi Unisa yi vonisiwaka xiswona, ngopfungopfu eka loko hi tirha na swichudeni na vanhu hi ku angarhela – lava va hatlisaka ku kombisa ku tsaka ka vona kumbe ku nyangatseka hi matikhomelo ya hina kutani va tshikilela mhaka ya kona hi ndlela ya vona. Hikwalaho, loko mi tirha kahle, swi tano na Unisa yi tirha kahle. Loko mi khomisiwa tingana evanhwini hi matikhomelo ya n'wina, swi tano na le ka Unisa. Ndzi kombela hinkwerhu ka hina ku

tiyisisa leswaku eka xin'wana na xin'wana lexi hi xi endlaka, hi sirhelela vito ra hina na ra vitonene ra yunivhesiti hi ku tiyisisa leswaku hi endla hi ndlela leyi kombisaka mikoka na maendlelo lamanene ya yunivhesiti (*ethos*).

Vatirhikulorhi, hi hlangana laha mixo lowu exikarhi ka mikitsikitsi leyi yi yaka mahlweni eka xiyenge xa hina. Ha ha ku va na swo fana na swona hina vini. Timbirhi ta tiinsichuxinikulorhi (UKZN na UWC) ti pfariwile swa nkarhinyana hikwalaho ka kukombisakuvilele ka hasahasa na madzolongga hikwalaho ka swivilelo swo hambana-hambana leswi nga bohana ku tlula mpimo ku va swi nga lulamisiwa hi instituxini yin'we – hambi swivilelo swi nga va swa ntiyiso njhani. Valahlekeriwa vo tlula hinkwavo eka hinkwaswo leswi i swichudeni swa hina – vona vanhu lava hi nga tiboha ku va tirhela. I xiyimo xa nkalaxitshunxo (*Catch 22*) naswona hi ku vona ntalo wa tiimeyili leti ndzi nga ti amukela na leswi nga vuriwa eka vuhangalasimahungu bya maninamani (social media), swichudeni swa hina swi nyangatsekile, swa karhateka naswona swi heleriwe hi ntamo.

Mhaka ya kona hileswaku hambiloko ku ri na mitlhontlho ya swa vanhu na ikhonomi (*socio-economic*) na swa tiolitiki eka rixaka hinkwaro (hambi ku ri ka khontinente), hambi ku ri ndlela ya hina yo ya eka ku va Yunivhesiti ya Xiafrika ya ntiyiso, hi nge swi koti ku tihambanisa na van'wana lero hi va n'wayexe emisaveni hinkwayo, kumbe swo tlula na sweswo, hi kholwa

leswaku a hi dingi ku va xiyenge xa mbangu wa dyondzo ya le henhla ku va hi va lava faneleke. Tanihi yunivhesiti ya ODeL yo kula ku tlula hinkwato eka khontinente naswona yin'wana ya letikulu swinene emisaveni, hi matlhelo yo tala hi vamabulandlela loko swi ta eka ku nyikela ka vuqambi bya leswintshwa eka ODeL naswona hi langutiwa tanihi xikombiso hi to tala ta tinxaka ta misava leti ta ha hluvukaka eka misava hinkwayo. Eka sweswo ndzi na ntiyiso. Ntiyiso hileswaku eka misava hinkwayo, hinkwerhu hi tirhana na swiphigo swo fana na mitlhontlho yo fana. Ko va ntsena swiyimo swa hina swi hambanaka kutani sweswo swi hi sindzisa ku rhangisa na ku hlavutela mitlhontlho ya hina hi tindlela to hambana.

Hikwalaho tanihi tiinstitutuxini tin'wana emisaveni, hi na mitirhombirhi yo boha: ku fikelela ku va hi faneleka na khwaliti erixakeni na le ka misava hinkwayo mayelana na leswi hi swi nyikelaka swa xiakhademiki, naswona kusuka kwalaho, ku tumbuluxa vathwasi va lembexidzana ra 21 lava nga ta kota ku endla hi ku titsheмба eka mitirho na bindzu hikwalaho ka ku va va ri na swikili leswi lavekaka na hikwalaho ka ku va va amukerile mhaka ya dyondzo ya vutomi hinkwabyo leyi nga ta tiyisisa leswaku va tshamiseka eka mhaka ya ku tlakusa vuswikoti na ku kuma vuswikoti byintshwa hi ku landza swilaveko swa nkarhi. Ndzi nga mi tiyisisela leswaku vuswikoti byo cinca na ku hundzuka hi ku fambelana na xiyimo hi xihatla na hi vutitshembi, swi ta va swona vuswikotikulu bya vathwasi lava humelelaka

eka misava leyintshwa leyi tipaluxaka eka hina.

Ndlela yi ri yoxe leyi hina tanihi yunivhesiti hi nga tiyisisaka leswi, na ku faneleka ka hina ko ya emahlweni loko hi ri karhi hi ndlandlamuxa xiyimo na vitonene ra hina, i ku va hi tshikilela swinenenene eka swa xiakhademi. Hikwalaho, i xikongomelo xa mina na xileriso – leswi swi nga swa haswimbirhi vufambisi na Khansele ya hina – leswaku lembe leri hi leri eka rona hi nga ta nyiketa matimba ya hina eka ku kurisa na ku hlulukisa xiakhademi. Xileriso lexi, vatirhikulorhi, xi kongoma yunivhesiti hinkwayo. Hinkwerhu hi ta nyikela matimba ya hina ku fikelela xikongomelo lexi. Kambe hi nkarhi wu ri wun'we hi ta ya emahlweni na ku tirhisa tisisteme ta hina to seketela na tiprosese ta hina ta mafambiselo ku tiyisisa xiyimo lexinene na xo tirha kahle ku va ku humelerisiwa ku dyondzisa na madyondzelo swa khwaliti, ndzavisiso na vuqambi bya leswintshwa na ku tirhisana na vaakatiko eka swichudeni swa hina. Sweswo a swi kali swi lava ku vuriwa.

Kambe a hi veni erivaleni: xikongomelo xa yunivhesiti – yunivhesiti leyi – kahlekahle yunivhesiti yin'wana na yin'wana emisaveni i dyondzo – ku dyondzisa swichudeni swa yona. Naswona xipimokulu xa xikongomelo xexo i ku humelela na ku nyuka ka swichudeni swa hina, leswi na swona, swi nga tiyisisiwaka ntsena hi khwaliti, ku nyikela leswi swi fanelaka na

khwaliti, ku dyondzisa na madyondzelo yo hlohletela. Hi marito man'wana, projeke ya xiakhademiki ya yunivhesiti.

Mi nge ndzi mi byela leswi yunivhesiti yi nga riki swona. Yunivhesiti a hi ndhawu yo fikelela swa politiki hi van'wana va xitafu na swichudeni hi ndlela yo kayiveta projeke ya xiakhademiki. Yunivhesiti a hi ndlela yo phangha na vukukundzwana hi ndlela yo ngenisa ekhombiyeni vukona bya hina na ku ya emahlweni na ku onhela tinxaka leti ta ha taka na switukulwana swa mundzuku. Yunivhesiti a hi ndhawu ya tiajenda ta munhu to byala moya wo hambanisa vanhu hi ntlhohe na rixaka (*ethnic/tribal*) kutani hi ku endla sweswo, ku tshoviwa mfanelo yin'wana na yin'wana leyi tiyisisiwaka hi Vumbiwa ra hina. Mi nge ndzi swi veka erivaleni. Yunivhesiti, xo sungulasungula i ndhawu yo dyondza na ku tlakusa xiyimo – eka swichudeni swa hina. Naswona eka xitafu xa hina, yunivhesiti ya hina yi fanele ku va kaya leri kondletelaka na ku olovisa ku va xikolara xa xiyimo xa le henhla swinenenene.

Vatirhikulorhi, hi ku hundza ka siku rin'wana na rin'wana ku na ndzemuko lowukulu wa leswaku hi fanele ku ehleketa hi vuntshwa xitwanano xa hina eka vanhu tanihi tiyunivhesiti ku lulamisela na ku haverisa vaakitiko va hina va lulamela misava leyi nga ku tumbulukeni eka *Fourth Industrial Revolution*. Sweswo hi byona vutihlamuleri bya xiakhademi.

Hikwalaho, tanihi tiyunivhesiti hi ta fanela ku pfluxeta na ku komba nkoka wa hina *exikarhi ka na le ka*, vanhu, na le ka vatswari na swichudeni lava nga veka ku tshemba ka vona eka hina – ngopfungopfu loko hi koxa ku va hi ri eka *ku vumbeni vumundzuku eka ku tirhela vanhu hinkwavo*. Naswona leswi swi vula ku tlhelela eka ku tshikilela ngopfu eka ntirhokulu wa hina: ku nga ku dyondzisa na ku dyondza, ku tirhisana na vaakitiko na ndzavisiso na vuqambi bya leswintshwa. Ndzi vula ndzi tiyisile loko ndzi ku *yunivhesiti hinkwayo* yi fanele ku tiyisisa leswaku vaakhademi va hina va nyikiwa xivandla ku endla leswi va nga leteleriwa na ku tholeriwa swona – ku nyikela swichudeni leswi nga dyondzeka kahle na ku timbahatiwa swinene eka misava ya *Fourth Industrial Revolution* na mihundzuka yo tano leyi ya ha taka – swichudeni leswi swi nga na haswimbirhi vuxopaxopi na ku va vaakitiko va vutihlamuleri evanhwini.

Eka vatirhikulorhi eka xiakhademi: Ku na ntirho wo tlheriselana eka n’wina, na ku va swi languteriwa eka n’wina, ku tirha tanihi vaakhademiki va vutihlamuleri na va xiprofexinali. Ndza swi lemuka leswaku hi vile hi na vatirhikulorhi vo tala va muxaka wolowo eka tikholichi ta hina. Van’wana va von ava ta xiximiwa namuntlha. Kambe ndza lemuka naswona, vatirhikulorhi, leswaku ku na vaakhademiki vo tala eUnisa lava tirhisaka yunivhesiti leyi tanihi hi xitumbuluxi xa miholo ya vona ku ri hava swin’wana. Va ta va famba hilaha va rhandzaka hakona. Va khoma swichudeni swa hina hi ndlela yo eyisa kumbe va nga kali va tikarhatela ku

tirha na vona. Va tshama va nga ri ku kumekeni, hambu ku ri eka vatirhikulobye. Ti-VP ta mina ti na ntirho wa xihatla emavokweni ya tona – ku tirhana na lava (hilaha hi byeriwa hakona) va tirha swa mabindzu ya vona etihofisini ta vona, lava va nyikaka van'wana ntirho wo koreketa no maka mitirho ya swichudeni, lava va nga tumbuluxa swikimi swo endla mali xikombiso, leswi swi onhaka vito vulavisisi bya hina na tiprojeke ta vathwasi va hina, na lava va nga na vuxaka byo ka byi nga ri bya xiprofexinali na swichudeni, leswi hi ntiyiso, swi nga ntungu eka to tala ta tiyunivhesiti ta hina. Ndzi boxa swingariswingani ntsena leswi hi nga lemukisiwa hi swona, naswona leswi swi fanele ku yima. Swilo leswi swo biha hinkwaswo, swi vulavula na swirho swa xitafu leswi nga lahlekeriwa hi ku tsundzuka leswi ntirho wa vona wu nga wona na leswi wu vulaka swona, swa mahanyelo lamanene, naswona va hundzurile ntirho wa vona na vutihlamuleri ku va xixumbadzo. Matikhomelo lawa, vatirhikulorhi, ya fambelana na xiyimo xo chavisa xa swo tala swa tiko ra hina, naswona swi komba mpfumaleko wukulu wa matikhomelo lamanene ya munhu na ya xiprofexinali.

Hikwalaho, hi langutela tiakhademiki leti ku tikambela – ehenhla ka vuprofexinali bya vona, vutinyiketeri bya vona na vutshembeki bya vona eka projeke ya xiakhademiki, instituxini, naswona xa nkoka swinene, ku hoxa xandla ka vona eka ntiyiso eka khwaliti ya dyondzo ya swichudeni swa

hina. Hi langutela vaakhademiki va hina ku tinyiketela hi mbilu hinkwayo eka leswi va nga tholeriwa ku endla swona. Naswona hi langutela vaakhademiki va hina ku va na *vutihlamuleri* eka vona vinyi na le ka van'wana *na* ku tihlamulela eka switandati swa le henhlahenhla swa maendlelo lamanene na xiprofexinali. Ku swi veka erivaleni, ku hava swin'wana leswi nga amukelekaka.

Hi tinyiketile hi ku helela ku yimisa xikan'we swiendlo swo biha na swo ka swi nga amukeleki na ku nyika xiakhademi xipfuxeleri (“shot in the arm”) – xitlakuso lexi nga ta susumeta Unisa ku tirha na ku susa ku tsana loku khombo ra kona ku nyamisaka ntirho wo saseka lowu endliwaka hi vo tala swonghasi va vatirhikulorhi va hina. Unisa yi kokela swichudeni swo tala leswi pfumalaka leswi hakunene swi dingaka vavanuna na vavasati vo tinyiketela lava *hlawulaka ku dyondzisa* eka yunivhesiti yo tano, ku nga ri lava va ngo lava ntirho kunene. Eka mina, ku dyondzisa i ku *vitaniwa*, naswona ndzi lava ku hambanisa exikarhi ka vanhu lava hlawulaka ku dyondzisa hikwalaho ka ku vitaniwa na lava va ngo lava ntirho njhe! Mi ngo ndzi vuyelela leswi ndzi nga swi vula n'wexemu. Mi ta ndzi rivalela, kambe a ndzi lavi vanhu lava nga ta eUnisa ku lava ntirho hikuva swi le rivaleni leswaku va le ka ndhawu yo ka yi nga ri yona! Kahlekahle i xikhovolelo xikulukumba leswaku swichudeni swa hina, leswi swo tala swa swona ana swi pfumalaka, swi fanele ku engeteleriwa ku kayivetiwa hi ku va swi

honisiwa, ematshan'weni ya ku va swi hleteriswa no wundliwa hi dyondzo, hi yona instituxini leyi va nga veka ku tshemba na ku navela ka vona eka yona. Swichudeni swa Unisa swi dinga vadyondzisi na xitafu xa vufambisi lava va khathalaka hakunene. Hikwalaho, ndzi vulaku leswaku ku tirha eUnisa ku nge vi ntsena *ntirho* njhe.

Hikwalaho, ndzi langutela hinkwavo vaakhademiki va hina ku tiyimisela ku endla leswi faneleke. Lava va hlawulaka ku ka va nga endli tano hakunene va ta tisola hi ku famba ka nkarhi. Eka xitafu xa hina xa vufambisi na xa profexinali, Ndzi langutela hinkwenu ku seketela projeke ya xiakhademiki na vaakhademiki va hina hi ntamu hinkwawo hilaha swi kotekaka hakona. Na n'wina mi ta languteriwa ku va na vutihlamuleri eka leswi. *Ku hava nchumu* xa matshalatshala ya hina mayelana na ku tiyisisa ku faneleka ka xiakhademiki na vuhlawuleki, ku tumbuluxa tomodlele na maendlelo leswi faneleke swa vudyondzisi, ku tiyisisa ku nghenela hi nkinkhi eka *Fourth Industrial Revolution*, ku pfuna eka vaakitiko na le ka van'waxiave (*stakeholders*) na ku endla ndzavisiso wo faneleka na wa nkoka *swi nga pfunaka nchumu* loko projeke ya hina ya xiakhademiki yi nga seketeriwi hi khwaliti, vufambisi bya vuswikoti na byo tirha hi vuyelo byo khomeka, na, swa nkoka swinene, nseketelo wa xitafu, vutshila na vutshembeki.

Kambe, n'waxiavekulu eka hinkwaswo leswi, i swichudeni swa hina. Vatirhikolorhi, loko hi ri karhi hi dyondzisa na ku seketela swichudeni swa hina, a hi tiyisiseni leswaku ha va *hletela (mentor)*, ngopfungopfu lava va kombaka ku hela matimba loku ko dyondziwa ("*learnt helplessness*") loku hi ku vonaka kotala kutlula mpimo, swi va ku nyika matimba ko pfuna loku pfumelelaka vutihlamuleri byo ti sungulela na byo va na vuchiviriki lebyinene eka tidyondzo ta vona vini na matikhomelo. Hi ntumbuluko wa yona wa kunene ODeL yi dinga swikili leswi van'wana va kumaka swi tika ku swi kota, kambe leswi swi bohaka eka ku dyondza ko humelela. Un'wana na un'wana wa hina u na xiave xo xi tlanga eka ku hletela swichudeni swa hina – hi tintswalo na ku lehisa mbilu – ku va yisa eka matikhomelo lama nga ta va pfuna ku antswisa ku va va humelela.

Ndzi nge hetu mbulavulo wa mina ndzi nga boxangi ku nyanyuka ka hina tanihi yunivhesiti eka mhaka ya leswaku ekuheleni ka 2019 Khansele ya hina yi amukerile ku simekiwa ka *Thabo Mbeki School*. Hikwalaho, ku mi chumbutela switsongo, xikolo lexintshwa xa *Thabo Mbeki hi xona* xikolo xa le mahlweni lexi dyondzisaka ***African-centred knowledge (vutivi lebyi hlumeke no dzimiwa eAfrika)*** na **scholarship** eka vulawuri, vudiplomasi na timhaka ta tiko hi xikongomelo xo fikelela *African Renaissance* (Mpfuxeto wa Afrika) na vun'we. I xo sungula xa muxaka wa xona eka khontinente ya Afrika – hi ndlela yo fana na ya Kennedy School eHarvard University. I

xikolo xo tinyungubyisa hi xona xa ntiyiso xa Xiafrika lexi nga vumbiwa eka **ndzhaka (*legacy*)** ya khale ka Presidente Thabo Mbeki na varhangeri van'wana va miehleketo ya Xiafrika laha ka khontinente. Ntirho wa xona i ku antswisa na ku hlulukisa varhangeri vo tikarhata no chivirika, va matikhomelo lamanene eAfrika na le ndzhandzeni, xikan'we na ku tumbuluxa vatisi va hundzuko lava nga ta veka Afrika hi vuntshwa eka xiyimo lexinene na ku ri hlulukisa na ku hlulukisa misava hinkwayo. Xikolo lexi xi nyiketa hi dyondzo yo hlawuleka yo kongomisa Afrika leyi nga simekiwa eka **tiidiyoloji ta Xiafrika, mixaka ya vutivi na maendlelo (*African ideologies, epistemologies and methodologies*)**.

Lexi hlawulekisaka xikolo lexi eka leswin'wana hileswi xi nga ndhawu ya miehleketo ya Xiafrika eka misava hinkwayo – i **nongonoko wo rhanga wo hlawuleka (*unique flagship programme*)** wa xichudeni xin'wana na xin'wana lexi lavaka ku dyondza na ku twisisa Afrika. Xikolo lexi xi ta hoxa xandla eka mpfuxeto wa Afrika eka swa vanhu, swa ikhonomi, politiki na mfuwo na mpfuxeto wa khontinente (*African Renaissance*). Xi ta engetela nkoka eka pholisi eka levhele ya ndhawu ya le kaya (*local*), rhijini na khontinente, xik., mitwanano leyi nga amukeriwa ya *African Union*, maendlelo (*protocols*) na switivisiwa (*declarations*), na makungu yo hlulukisa rixaka (*national development plans*).

Xikolo xa Thabo Mbeki School xi simekiwile eka **mikoka (values)** leyi nga vuriwa na ku hanyiwa hi khale ka Presidente Thabo Mbeki na varhangeri van'wana va miehleketo ya Xiafrika, naswona ngopfungopfu ku nga mavonelo ya vona ya: 1) Mpfuxelelo wa Afrika (*African Renaissance*); 2) Vurhangeri bya miehleketo ya Xiafrika (*African thought leadership*); 3) ku tlakusa no yisa emahlweni vavasati tanihi vatirhikulorhi vo ringana eka nhluvuko wa Afrika (*the advancement of women as equal partners in African development*); 4) ku kotisa vantshwa na vanhu va vutsoniwa ku nghenela eka timhaka hinkwato ta tiko eAfrika (*the enabling of youth and people with disabilities to participate in all affairs of the state in Africa*); 5) ku landzelela ndlela ya vudiplomati bya Afrika tanihi endlelo ro tisa ku rhula, ntshamiseko ku herisa madzolongana na vun'we bya Afrika (*the pursuit of African diplomacy as a mechanism for peace building, stability, conflict resolution and African unity*); xo hetelela, 6) mafumelo lamanene tani hi xirhangana eka mpfuxeto wa Afrika (*good governance as a prerequisite for African renewal*).

Vamanana na vatatana, loko hi ri karhi hi nghena eka lembekhume lerintshwa, a hi tiboheni tanihi yunivhesiti ku va akhademi leyi nga na ku amukela mikateko leyo tala leyi hi faneleke ku yi tirhisa, ku ya emahlweni loku naveriwaka na ku xiximiwa hi tintangha ta hina, vatswari, swichudeni

na sekthara leyi. Ndzi tshemba leswaku loko hinkwerhu ho tirhisana, hi nga swi endla.

Ndza mi khensa.